

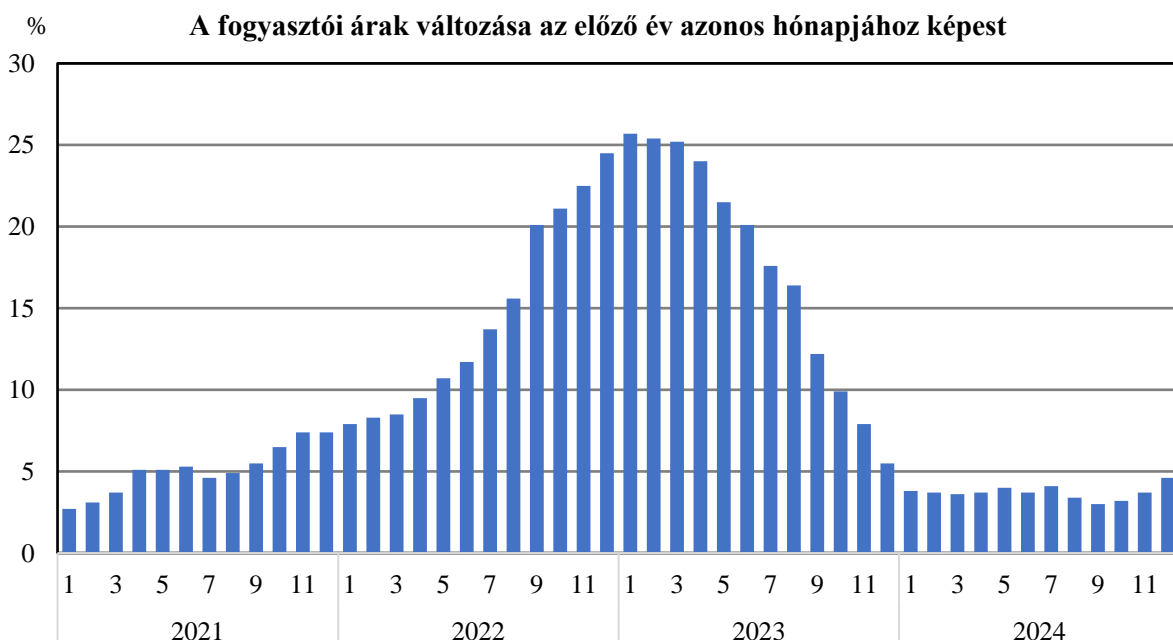
Ármutatók a vállalkozások szolgálatában

A vállalkozások számára kardinális kérdés az árak alakulása. Ebbe egyaránt beletartozik a tevékenységük során felhasznált tényezők, valamint az értékesítésre bocsátott végtermékek, illetve szolgáltatások árának változása. Az árkörnyezet megfigyelésére, leírására a hivatalos statisztika többféle árindexet használ, érdemes tehát áttekinteni a különböző árindexek tartalmát, értelmezését.

Leggyakrabban a **fogyasztóiár-index**szel találkozhatunk. Ez a lakosság által saját felhasználásra vásárolt termékek és szolgáltatások időbeli, átlagos árváltozását méri. A fogyasztóiár-indexet az infláció mérőszámának tekintjük, amit a KSH havonta publikál, rendszerint a tárgyidőszakot követő második héten. (Ez az egyik leggyorsabban előállított statisztikai termék.) Felhasználása széles körű, a vállalkozások számára több szempontból is lényeges mutató. A fogyasztóiár-index alakulása befolyásolhatja többek között:

- a vállalkozásoknak az érvényben lévő szerződéseikből fakadó jogait és kötelezettségeit (például a bérleti díjai a fogyasztóiár-index alapján évente változnak),
- a vállalkozások üzleti döntéseit (például a fogyasztóiár-indexhez kötött kötvényhozamok magasabbak, mint egy beruházási, fejlesztési lehetőségtől várható többletnyereség),
- a hitelkamatokat,
- az alkalmazottak fizetési igényeit,
- az árképzési stratégiát.

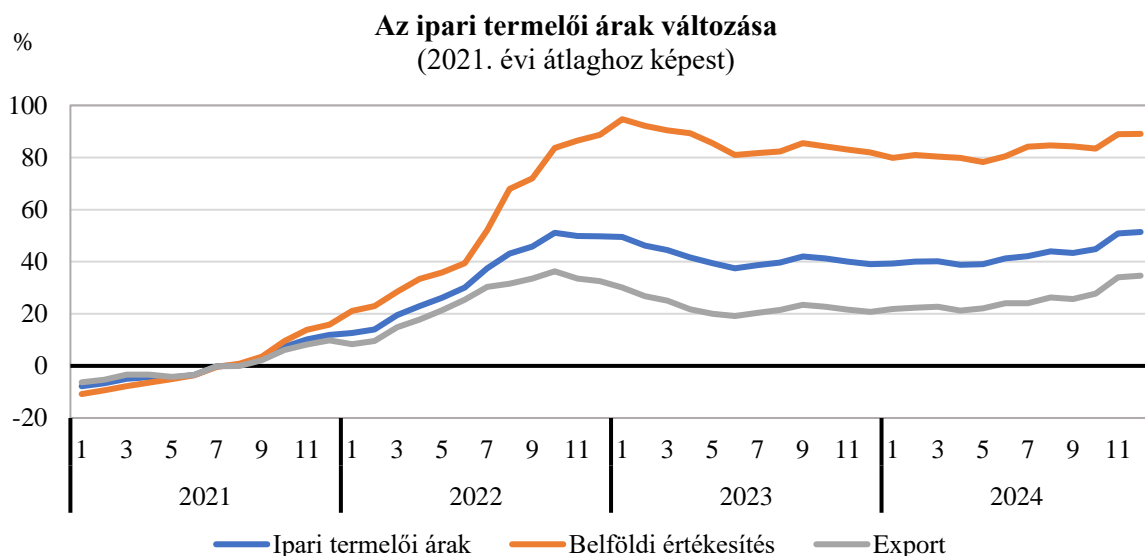
Fontos piaci információk, tendenciák olvashatók ki az adatsorokból, ugyanis az árindexek a kiadások részletes csoportjaira is rendelkezésre állnak, amelyek jelzést adnak azoknak a termék- és szolgáltatáscsoportoknak az árváltozásáról, amelyeket a vállalkozás értékesít.

A 2022–2023. évi nagy inflációs hullámot követően, 2024-ben már viszonylag stabil árkörnyezetben zajlottak a hazai gazdasági folyamatok. A fogyasztói árak az év során átlagosan 3,7%-kal (havonta 3,0–4,6%-kal) magasabbak voltak, mint egy évvel korábban. A hazai inflációt 2024-ben elsősorban az élelmiszerek fogyasztói árának korábbinál enyhébb emelkedése, a háztartási energia és a tartós fogyasztási cikkek olcsóbbá válása, a járműüzemanyagok árának viszonylag nagy volatilitása és a szolgáltatások magas szinten maradt inflációja határozta meg.

A fogyasztóiár-index azokat az árváltozásokat méri, amelyekkel a háztartások szembesülnek, a vállalkozások szempontjából emellett azok az árváltozások is lényegesek, amelyek a nagykereskedelmi vagy a termelői eladási árak szintjét mérik. Ebbe a csoportba tartozik az ipari termelőiár-index, az építőipari termelőiár-index, a mezőgazdasági termékek termelőiár-indexei és a szolgáltatási kibocsátási árindex.

Az **ipari termelőiár-index** nemcsak az ipari vállalkozások számára, hanem az ipari termékeket felhasználó vagy továbbértékesítő cégek számára is alapvető információkat hordoz. Az árindex a belföldi és a külpiazi értékesítés árindexének a súlyozott átlaga. Az ipari termelői árak (éves összevetésben) 2023. augusztustól 2024. májusig csökkentek, majd visszatértek az emelkedő pályára, így 2024-ben összességében 1,0%-kal magasabbak voltak az előző évinél. A belföldi értékesítés árai 1,6%-kal mérséklődtek, az exporté ellenben 2,4%-kal nőttek. Az élelmiszer-infláció alakulását nagyban befolyásolta, hogy az élelmiszeripar belföldre értékesített termékei átlagosan 2,0%-kal kevesebbe kerültek, mint egy évvel korábban. Az energiaipar termelői árai is csökkentek, összességében 7,5%-kal, ami jórészt az energiahordozók világpiaci árának a visszarendeződéséből adódott.

Az **építőipar termelőiár-indexe** az építőiparban végzett kivitelezési tevékenység átlagos árváltozását mutatja. Ez nemcsak az építőipari cégek számára lényeges mutató, hiszen érintheti azokat a vállalkozásokat is, amelyek építési jellegű beruházásokat terveznek, vagy már folyamatban van egy épületépítési, -felújítási projektjük. Az építőipari termelőiár-indexben implicit módon benne van az építőanyagok árváltozása is, de erről közvetlen információt nyújt az ipari termelői árakon belül az építőalapanyag-ipar árindexe. Ide azok a bányászati és feldolgozóipari vállalkozások tartoznak, amelyeknek tevékenysége építő-alapanyag előállítására irányul. Az építőalapanyag-ipar árváltozását a KSH (az ipari termelőiár-indexszel

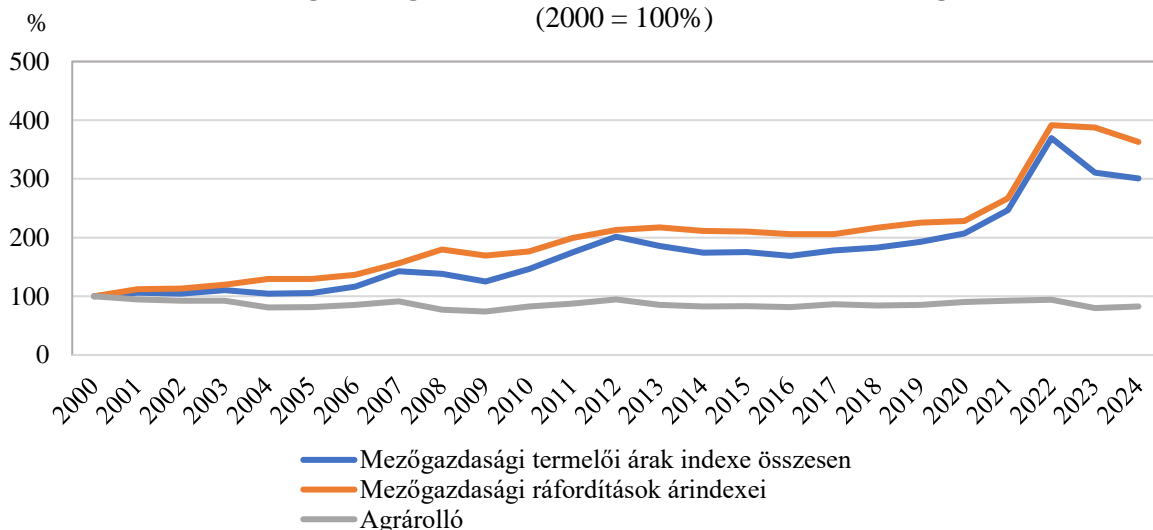
egyidejűleg) havonta publikálja. Az építőipariár-index esetében negyedéves gyakoriságú idősorok állnak rendelkezésre.

Az építőipari termelői árak 2021-ben, 2022-ben és 2023-ban is két számjegyű mértékben emelkedtek. A drágulás 2024-ben is folytatódott, de már jóval kisebb ütemben. Az 5,9%-os áremelkedéshez mindhárom építőipari ágazat hozzájárult: az épületek építésében 4,5%-kal, az egyéb építmények építésében 7,0%-kal, a speciális szaképítésben 6,2%-kal voltak magasabbak a termelői árak, mint az előző évben.

A **mezőgazdaság termelőiár-indexe** a mezőgazdasági termelőktől továbbértékesítésre vagy feldolgozásra felvásárolt, valamint közvetlenül a lakosságnak fogyasztásra (piacon) eladott mezőgazdasági termékekért a termelőknek kifizetett árak változásait mutatja. Nem tartalmazza a mezőgazdasági termelők egymás közötti forgalmában a továbbtartásra értékesített állatok (növendék tenyészállatok) árának változását. A mezőgazdasági termelők ráfordítási árainról is rendelkezésre állnak információk. A **ráfordítási árindex a mezőgazdaságban** a folyó termeléshez felhasznált termékek és szolgáltatások (például vetőmag, műtrágya, energia, takarmány, állatgyógyászat), valamint a beruházási javak árváltozását méri. A mezőgazdasági termelői és ráfordítási árindex hányadosaként számított agrárrolló azt fejezi ki, hogy a termelők által értékesített javak árváltozása követte-e a megtermelésükhöz, tenyésztésükhöz szükséges ráfordítások árváltozását. A százalékos formában megadott agrárrolló 100 feletti értéke azt jelenti, hogy a termelői árak nagyobb mértékben emelkedtek, mint a ráfordítási árak, vagyis a termelők számára az árviszonyok kedvezőbbé váltak, míg a 100 alatti érték ezzel ellentétes folyamatot jelez. A mezőgazdasági termelőiár-indexet havonta, a ráfordítási árindexet negyedévenként közli a KSH.

A mezőgazdasági termelői árak 2021-ben és 2022-ben jelentősen, összességében 79%-kal emelkedtek, amiben a ráfordítási árak növekedése és a 2022. évi súlyos aszály miatti termés kiesés egyaránt szerepet játszott. 2023-ban és 2024-ben a kedvezőbb terméseredményekkel és a termelésben felhasznált tényezők árcsökkenésével összefüggésben a termelői árak 16, illetve 3,2%-kal alacsonyabbak lettek az egy évvel korábbinál.

A mezőgazdasági termelői és ráfordítási árindexek és az agrárrolló
(2000 = 100%)

A **szolgáltatási kibocsátási árindex** meghatározott, elsősorban üzleti szolgáltatási ágazatokban nyújtott szolgáltatások negyedéves árváltozását mutatja meg. Természetesen ez az árindex sem csupán az üzleti szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások tevékenységét befolyásolja,

hiszen ami náluk bevételként, az a szolgáltatásukat igénybe vevő vállalkozásoknál kiadásként jelentkezik.

A szolgáltatási kibocsátási árak 2022-ben és 2023-ban is 10%-kal haladták meg az előző évit, majd 2024 I–III. negyedévében némiképp lassabb, 7,7%-os ütemű volt a drágulás. A szolgáltatási kibocsátási árakban is tükröződik az a jelenség, ami a szolgáltatások fogyasztói árába is átgyűrűzik, nevezetesen, hogy a tercier szektor átárazása sokszor múltbeli eseményeken alapul: a korábbi inflációs folyamatok beépülnek a szolgáltatási díjakba, mintegy követve és ezzel elnyújtva az árutermelő ágakból érkező árváltozások hatását.

A **külkereskedelmi termékforgalom árindexei** a vállalkozások széles körét érintik. A külpiacokról (alapanyagot, félkészterméket, alkatrészt stb.) beszerző vagy oda exportáló cégek mellett szinte a teljes vállalokozási szférát befolyásolja a külkereskedelmi árak alakulása, ugyanis abban lecsapódik a hazai piacon is jelen lévő, globális versenytársak árképzése, és olyan – nagyobb részben importból származó – termékek árváltozása is, mint például az energiahordozóké, amelyet minden vállalkozásnak figyelembe kell vennie. Makrogazdasági szempontból lényeges a kiviteli és a behozatali árak változásának hányadosaként számított cserearány-mutató, ami a külkereskedelmi mérlegre és ezen keresztül a gazdasági teljesítményre is hatással van. A közelmúlt turbulens gazdasági folyamatai is jól nyomon követhetők a külkereskedelmi árak változásán. A koronavírus-járvány miatti lezárásokat követő újraindítás (más világgazdasági eseményekkel együtt) az energia- és a nyersanyagárak emelkedésével járt együtt, amit nagymértékben fokozott az orosz–ukrán háború kirobbanása. Magyarországon a termékbehozatal 2021-ben és 2022-ben összességében a 2020. évi közel másfélszeresére drágult, jórészt a több mint ötszörösére emelkedő energiainport-árak következményeként. Az export árszínvonala ennél kisebb mértékben (mintegy harmadával) nőtt ebben az időszakban, így a termék-külkereskedelemben a cserearányok jelentősen romlottak. Ezt követően 2023-ban és 2024-ben – elsősorban az energiaárak konszolidálódásával összefüggésben – javult a cserearányuk, ami segítheti az exportra termelő vállalkozásokat.

Minden esetben igaz, hogy egy-egy árindex többféle viszonyítási szempont alapján mutatja meg az árak változását: mérheti az egyik hónapról a másik hónapra (vagy egymást követő időszakok között) történt árváltozást, az előző év azonos hónapjához (vagy időszakához) képest látható változást, vagy egy rögzített időszakhoz képest bekövetkezett árváltozást (ez utóbbira példa a fogyasztóiár-index esetében az előző év decemberéhez viszonyított ráta, vagy az ipari termelőiár-index esetében egy fix bázishoz, jelenleg a 2021. év havi átlagához mért változás).

A KSH a különböző árindexeket egy témában csoportosítva jelenteti meg a honlapján:

- STADAT-táblák: [1. Árak – Központi Statisztikai Hivatal](#)
- Tájékoztatósi adatbázis (néhány példa):
 - [Fogyasztóiár-index termék- és szolgáltatáscsoportok szerint, havi](#)
 - [Havi termelőiár-index ágazati rendben 2021. évi bázison](#)
 - [Az építőipar negyedéves termelőiár-indexei](#)
 - [Mezőgazdasági termelőiár-index, 2020 = 100%](#)
 - [Mezőgazdasági ráfordítások árindexe, 2020 = 100%](#)
 - [Negyedéves szolgáltatási kibocsátásiár-indexek az üzleti partnereknek \(B-B\) nyújtott szolgáltatások esetében](#)
 - [Külkereskedelmi termékforgalmi árindexek](#)